

A millerizmust tábori összejöveteleken tárják a tömegek elé

I. Kanadai táborokból indulnak ki az óriási összejövetelek az Államokban.

A millerita vezetők azt gondolták, hogy ki kell találni néhány olyan eszközt, amivel üzenetüket általánosabban és feltűnőbben tudják a tömegek elé tárni. Jók voltak a templomok, előadótermek és a színházak, és a konferenciák nagyon eredményesek voltak, de korlátozott volt a befogadóképességük. Valamilyen hatásosabb és népszerűbb módot kell keresniük az Üdvözítő közeli eljövételének hirdetésére. Ez a tábor-összejövetelek terve, melyet éppen most fogadtak el, mint egy lehetőséget. A Bostoni Évforduló Hete Összejövetel után olyan hamar, amint csak lehetett Litch indult a Kelet-Kanada-i Stanstead-ba (Quebec), hogy eleget tegyen egy előadás megtartására szóló meghívásnak. Az érdeklődés az első előadástól kezdve folyamatosan növekedett, és két héten belül a vidék 60-70 km-es (30-40 mile) körzetében sokakban felébredt Krisztus közeli visszatérésének kérdése. A jelentés szerint nagy „tömegek” gyűltek össze. Valóban az érdeklődés olyan volt, hogy Litch úgy döntött, ott és azonnal kipróbálja a tábori összejövetel tervét. Területet bérelt, a helyet előkészítették, és megtartották az első millerita táborösszejövetelt Hetleyben (Quebec) 1842. június 21-től kezdve, egy héten keresztül

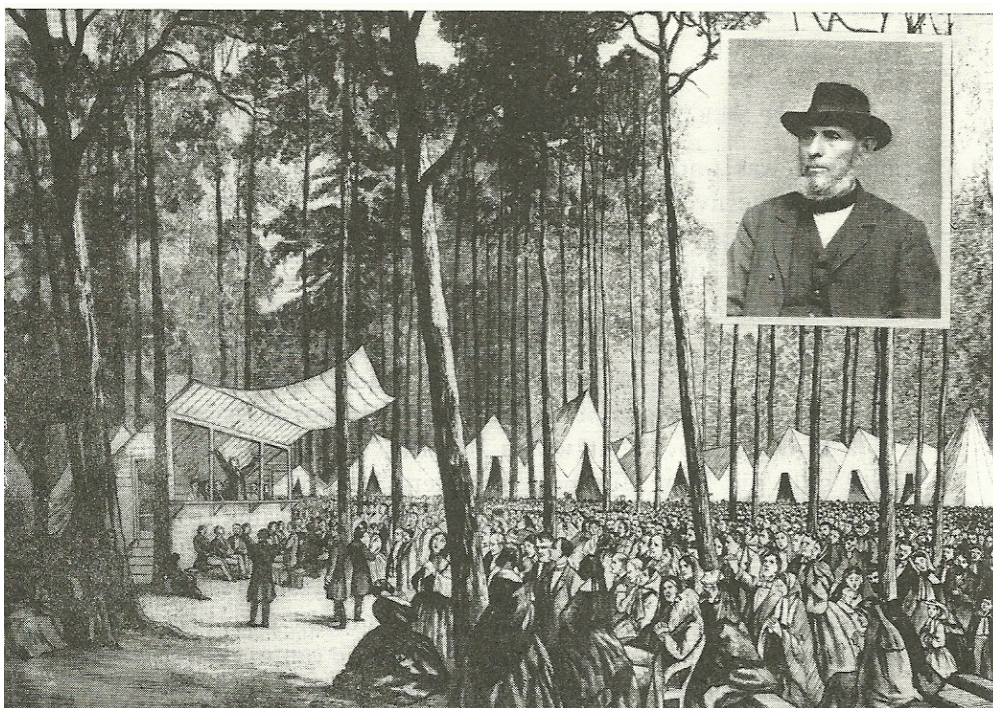
„Emberhullámként áramlottak hozzánk az emberek, nap-nap után, míg a sátrak határolta terület szinte zsúfolásig meg nem telt a nyüzsgő sokasággal, akik szomjasan érdeklődtek 'Őrálló, meddig még az éjszaka?'”

Így jelentette Litch. Az eredmény kielégítőnek látszott, hozzászámítva a 100 megtértet, és azt, hogy a közeli Boston lakossága kérte, hogy az ő városukban is rendezzenek egyet. Ezután hozzáfogtak a második sátorösszejövetelhez, ami **(643)** július 3-án ért véget.¹ E hónap folyamán kb. öt vagy hatszáz lélek megtért ezen az összejövetelen. Tehát az elgondolás, melyet Kanadában kísérletként indítottak el, sikeresnek bizonyult.

Időközben, június utolsó hetében hozzáfogtak az első sátorösszejövetelhez az Egyesült Államokban, East-Kingston-ban, Új Hampshire államban, ahol hasonlóan „óriási sokaság gyűlt össze”, hogy

hallják az eljövendő országról szóló üzenetet.” Egy szerteágazó mozgalom kezdete volt ez, amely „megrázta a nemzetet.”² Nemcsak nagy számú adventhívő gyűlt össze mindenhol New-Englandtól kezdve, hogy részt vegyenek az előadásokon, hanem sokan jöttek helybeliek is. A hallgatóság száma hat és tízezer között változott. Néha 6-8 tábori összejövetelt zsúfoltak bele az őszi időszakba. Az elgondolás nyilvánvaló sikere előkészítette az utat az 1843 nyarán megtartott 31 ilyen hatásos táborösszejövetel előtt - kb. 130 ilyen tartottak két év alatt 1843-ban és 1844-ben.

A terv egyszerű volt. Megfelelő erdős területet kellett biztosítani, ahol bőséges víz állt rendelkezésre. Egy nagy ovális alakú teret felszereltek durva padokkal, egy pódiummal az egyik végén, és hangvisszaverő táblával a másik végén. A faágak alkották a mennyezetet. A gyülekezőhely sátrakkal volt körülkerítve 30-40 láb szélességben, mindegyik egy elszeparált közösség volt. Minden sátorcsoport választott egy vezetőt, egy úgynevezett „sátor-mestert”, aki képviselte őket az általános tábori bizottságnál. Volt egy másik érdekes részlet is: a fő előadás alatt a férfiak az egyik oldalon, és a nők a másik oldalon ültek. Hosszú étkezősátrat állítottak fel. A táboron **(644)**

Sátorösszejöveleteken tárják a millerizmust a tömegek elé

Néhányszor ponyva alatt, olykor díszes ligetekben, a 130 sátorösszejövetel töretlen sorozatán a négyezertől tízezerig terjedő hallgatóság, 1842-44-ben elérte a félmilliót. (a beékelt kisebb képen) Hiram Munger, a sátorösszejöveletek félelmetes felügyelője.

kívül sátrakat állítottak a lovak számára, míg a közlekedési eszközök az erdőben voltak. Állandóan érkeztek és indultak postakocsik és omnibuszok. A nagyobb sátorösszejövetel alkalmával néhányszor a közeli vasút is sátrat emelt ideiglenes várakozó helynek, és a vonatok megálltak, hogy az ide igyekvő utasok leszállhassanak. A lelkészek – mellékesen megjegyezve – szokás szerint jegy nélkül utazhattak.

Az általános program szerint három fő előadás volt naponta – reggel, délután és este. A szünetekben imaórákat és tanuló csoportokat szerveztek a sátrakban. A tábor végén számba vették a megtérteket.

II. A tábori összejövetel új korszakot vezetnek be a mozgalomban

East Kingston faluban, a déli New Hampshir-ben, a Massachusetts-beli Lowell közelében volt az első millerita sátorösszejövetel helyszíne az Államokban. A bürök impozáns ligetnek kialakítva egy ideális környezet volt. Azonban egy ilyen nagyságú vállalkozás merész lépés volt, mivel a milleriták még korlátozott **(645)** számban és eszközökkel voltak ellátva. A hit vállalkozása volt ez. Azonban az összes felekezetből összegyűlt legkomolyabb keresztények gyülekezése volt ez, jöttek postakocsin, lovon és bricskával, elsősorban vonattal. Szó szerint ezrével özönlöttek. Minden értelemben ez egy nagy összejövetel volt.

Annyi újdonság és érdekes látnivaló volt ezeken a millerita összejöveteleken, - a legkomolyabb ígehirdetésen kívül gyönyörű énekek, buzdító, személyes bizonyágtételek az alacsonyabb „társadalmú” vagy bizonyágtevő összejöveteleken, melyek később új jelenségek voltak vallásos körökben, – hogy nagy tömegek tolongtak e gyűléseken. És ez csaknem töretlen egymásutánban folytatódott más táborokban is. Az érdeklődés, mint a dagály végig söpört az Államokban. Tehát ez a tevékenység a sátorösszejövetel tényleges sikeréhez vezetett, ami a millerita mozgalom jellegzetes ismertetőjele.

Mióta a metodisták és más vallási csoportok szerveztek ilyen táborokat, a nagyközönség előtt már ismert volt a sátorösszejövetel gondolata. A millerita táborok közül a legtöbbet megfelelő méretű sátrakban tartották, melyek képesek voltak a tömegek befogadására. Azonban a nagyobb nyilvános istentiszteleteket a szabad ég alatt tartották, mivel nem volt elég nagy ponyva, ami befogadja őket.

1. A KEZDETI VÁLLALKOZÁS KIMONDOTTAN SIKERES VOLT – Mind a világi sajtónak, mind a milleritáknak az East Kingston-i összejövetelről szóló egybehangzó jelentése bizonyítja, hogy a millerita vezetők tudatában voltak ezen új vállalkozás jelentőségének, annak a csodálatos hétvégének, „talán a tíz vagy tizenötezer hatalmas tömegű” hallgatóság alapján. Apollós Hale, a tábor titkára, határozottan jelentette ki megnyitó mondatában: „A második advent tábori összejöveteleinek tartását a második advent ügyében egy új korszak kezdetének tekinthetjük.” És ezt ők be is bizonyították. Úgy tekintették azt, mint „egy hatásos tervet, ami felébreszti a szunnyadókat és a gondatlan bűnösöket az egyházakban.”

(646) Az Államokban az első tábor a Boston és Portlandi vasútvonal és néhány könnyen megközelíthető város által határolt, ideálisan megválasztott területen volt. Magas fák alatt elegendő árnyékos hely volt és bőséges ivóvízkészlet. Imádkozásra és elmélkedésre alkalmas félreeső berkek voltak és barátságos környékbeliek. A nagy tömeg ellenére kitűnő rend uralkodott, semmi baleset vagy zavargás nem rontotta a hangulatot. Új-Anglia és Kanada minden részéről voltak jelen, sőt még az öreg Angliából is. A megjelentek között majdnem minden vallás hívei megtalálhatók voltak, sokan azok közül, akik megtértek a deizmusból, a hitetlenségből és az univerzalizmusból. Különböző eszközök segítségével nyerték meg őket az adventizmus ügyének, de főképpen irodalom, igehirdetés és személyes érintkezés által. Azonban a tömeg jó része csupán kíváncsiságból érdeklődött, vajon mit mondhatnak a milleriták. Természetesen voltak néhányan közöttük rendzavarók is, és a későbbi Chicopee-i összejövetelen szükségesnek látták a rendőrök jelenlétét és megbízták őket a rend fenntartásával.

2. A TÁBOR HÉT SAJÁTOS ISMERTETŐJELE - Bár számos adventista lelkes volt jelen, aki részt vett az East Kingston-i táborozáson, Miller volt a fő előadó, ő tartotta az egész sorozatot. A gyakorlatban hét fő ismertetőjele volt ezeknek a táboroknak - igehirdetések, figyelmeztetések, imaórák, éneklés, úrvacsora, adakozás és a búcsújelenetek vagy ceremóniák. Az igehirdetés erőteljes és meggyőző volt és megérintette a nép szívét. Az ének végigcsengett a táboron, és elősegítette a szóbeli üzenet megértését. Az arany, ezüst és más értéktárgyak felajánlása 1.000 dollárt tett ki - ami nagy összeg volt abban az időben, mikor a napszám átlagosan csak 75 cent volt.

Ezeknek a táboroknak a búcsújelenetei felejthetetlenek voltak. Egy közös hitnek való elkötelezettség által és Krisztus közeli eljövételében való közös reménységben egyesülve, egy hatalmas kört alakítottak és kezüket

összefogva, ünnepélyesen búcsút vettek. A táborozás alatt egyhangú szavazással bizonyos döntéseket hoztak. **(647)** Ezek a gyorsan beteljesedő idők jeleire vonatkoztak, és a jövődölésekre, melyek Krisztus második eljövetele közelségét jelezték. Az „1843”-as évben, „mint az Ő eljövetelének idejében, a feltámadásban és az ítéletben” való meggyőződésüket hangsúlyozták.⁴ Dinamikus tervekkel fektették le, hogy ezen létfontosságú üzenetet minden emberhez eljuttathassák.

Felismerték, hogy az idő megkövetelte a teljes, személyes megszentelődésre való felhívást. Az advent reménység elfogadását úgy tekintették, mint egy arra vonatkozó ünnepélyes felhívást, osszák meg hitüket a nagy keresztény egyházzal, és figyelmeztessék a világot ezen felfoghatatlan esemény közelségére. Ezt követően megszavazták egy másik tábori összejövetelt összehívását is, „mint a leghatásosabb módszert az igazság hirdetésére és azok felkészítésére, akik elfogadták az Úr közeli eljövetelét.” Felhívást intéztek az egybegyűltekhez anyagi eszközök megteremtésére, hogy eleget tehessenek a megsokszorozódott meghívásnak a második adventet hirdető előadók küldésére vonatkozóan, és a második advent kiadványainak, különösen az *Idők Jeleinek* minél szélesebb körben való terjesztésére. Így ért véget az első tábor. A csodálatos „sátor falut” hamarosan lebontották, és az emberek az Üdvözítő közeli megjelenésénél való találkozás legkomolyabb reményében széledtek szét.

3. SZÉLES KÖRBEN TERJESZTIK A MILLENNIUM ELŐTTI ÁLLÁSFOGLALÁST - Kelet-Kingstonban kb. 30 közösségi sátrat állítottak fel, megjelentek Bostonból, Kelet-Kingston-ból, Exeter-ből, Portsmouth-ből, New Market-ből, Haverhill-ből, Nashua-ból, Portland-ből, Newburyport-ból, stb. Minden egyes közösségi sátor egy-egy gyülekezet főhadiszállásaként szolgált. Kedvező riportokat jelentettek a különböző lapok, hangoztatva a táborok rendjét olyan hírekkel együtt, hogy a nők illedelmesen az egyik oldalon ültek, a másikon a férfiak, az előadások és étkezések idejét pontosan betartották. Hangsúlyozták az alkalomnak megfelelő és ünnepélyes megjelenést, és minden sátorban egy sátormestert neveztek ki, aki felelős a rendért és a lámpák egész éjjel való világításáért.⁵

(648) A Boston-i sajtó is hasonló értékelést közölt. A Daily Mail megállapította, hogy nem kevesebb, mint hétszáz lelkész hirdette akkoriban a második eljövetelt, akiknek egy része nem volt biztos a pontos időmeghatározásban, de hitt az eljövetel közelségében. Miután elvetették a millennium világi felfogását, vagy azt, hogy az Krisztus azt megelőző eljövetele nélkül következik be, befolyásukat a millerita premillenniumi

felfogás hangsúlyozására használták fel. Azoknak a számát, akik osztoztak az általános felfogásban, az újság nem kevesebb mint egymillióra becsülte. A *Mail* is állította, hogy ez a nézet gyorsan terjed. Az volt az egyetlen kifogás, hogy a tábori rend kizárja a nyilvános vitát vagy az azzal szembeni „ellenséges érzelmek” megvitatását, amit a milleriták tartottak, ami csak nézeteltérést és az összejövetel jó törekvésének vereségét idézné elő.⁶

4. JOHN G. WHITTIER KITŰNŐ LEÍRÁSA - A jól sikerült prófétikus táblázat használata, melyet Charles Fitch állított össze Dániel és János próféciáinak misztikus jelképeiről, eredményes eszköznek bizonyult. John G. Whittier, a kiváló író és költő is jelen volt, és később őszintén leírta benyomását, beleértve ezen táblázat jellemzését is. Whittier a kívülálló szempontjából írt, nagyszerű jelentést, és érdemes itt megismételni:

„Három-négy évvel ezelőtt keleti utamon egy-két órát a második eljövétel táborában töltöttem Kelet-Kingstonban. Jól választották meg a helyet. Árnyas óriásfenyők álltak őrt és bürcök vetettek árnyékot a sokaság felett, akik durva padokon és tuskókon ültek. Néhány százan – talán ezren – voltak jelen, és továbbra is folyamatosan érkeztek. Körben hófehér sátrak alkottak háttérrel az emberek és lombok sötét alakjainak, a hófehér sátrak mögött élelmiszer sátrak és konyhák voltak. Amikor megérkeztem a csoporthoz, énekszó hallatszott, de nem tudtam kivenni a szavakat az erdei templom visszhangzása miatt. Könnyen elképzelhetjük az éneknek a már úgy is lelkes sokaságra gyakorolt hatását. A szónokok hevenyészett szószékről beszéltek, **(649)** melyek előtt száraz falevelek és virágok képezték a szőnyeget, zöld ágakkal és komor bürcökkel körülvéve, nem pedig selyemmel és bársonnyal. Az éneket a lelkészek közül az egyiknek a nagy eseményre való felkészülés szükségességére való komoly felhívása követte. Alkalmanként igen ékesen szólt, és az utolsó napok leírása kísértetiesen hasonlított Anellii, „A világ vége” című festményére.

A szószék előtt előlről két széles vásznat feszítettek ki széles ívben, az egyikken emberalak volt ábrázolva, a feje arany, a melle és a karjai ezüst, a hasa bronz, a lábak vas, a lábfeje agyag - Nabukodonozor álma. A másikon a Jelenések látomásainak csodái voltak - fenevadak, sárkányok, a pártmoszi látnok által látott vörös asszony, keleti jelképek, alakok és titokzatos szimbólumok, átértelmezve a merev jenki realitás szerint, akárcsak a közszemlére bemutatott vándorcirkusz vadállatai. Egy visszataszító képmás, undok fejeivel és pikkelyes farkával, a félelmetes Miltoni irányvonalra emlékeztetett engem, aki beszédében ugyanazon gonosz sárkányként írja le azt, 'amint „mozgatja borzalmas ráncos farkát’. Egy ötletes elme szerint a jelenet tele volt újszerű érdekességgel. A sátrak fehér köre; a komor fák boltíve; a figyelő, komoly arcok; a szónokok erős hangja, megtöltve a Biblia félelmetes jelképes nyelvével; a konyhasátor tűzéből felszálló füst, hasonló a tömjénből felszálló füstökhöz -- visszavittek engem az ősi istentisztelethez, melyről haloványan susog a hagyomány, mikor a dombtetőkön az öreg erdő árnya alatt a Vallás felállította első oltárait, melynek minden férfi a papja, és az egész univerzum a temploma.”⁷

5. PROGRAM, REND ÉS RENDZAVARÁSOK – Rendszeres program szerint dolgoztak, csengőszó jelezte a legfontosabb összejöveteleket. Időközben más, kisebb együttléteket tartottak. Szállás-sátort is készítettek a távolról

jövőknek. A táborozók meghatározott időben mentek az ebédlő-sátorhoz. A lovaknak is hasonlóan biztosítottak ellátást. És amint nőtt később a táborok száma és mérete, a vonatokon utazási kedvezményeket adtak és ideiglenes megállókat biztosítottak a táborok közelében. Az 1842 novemberében szabályszerűen megrendezett legnagyobb Newark-i tábor-összejövetelt nagy számban követték más táborok. Frissítőket árusító bódékat – mint üzleti vállalkozást – nyitottak a táborok közelében, ami állandó kellemetlenség forrása volt. Ennek eredményeként az ilyen helyeken vallásellenes bajkeverők és vagányok bandákat alakítottak, és néha megpróbáltak bajt okozni. De a tábortalálkozó felügyelője HIRAM MUNGER⁸ **(650)** – a legtöbb millerita tábor felelőse - erős fizikumú ember volt, rendszerint szembeszállt velük.⁹

A metodista tábori összejövetelek fesztelenek, nem ünnepélyesek és gyakran felfokozott érzelműek voltak, mivel nagyon gyakran a határmenti lakosság között tartották ezeket. Ez a méltóságteljes és konzervatív keletiektől tekintélyes mennyiségű kritikát vont maga után, mivel gyakran az érzelmi istentiszteletet a fanatizmustól csak egy lépés választja el. De a millerita vezetők állhatatosan ellene álltak az ilyen túlzásoknak, és nyomatékosan foglalkoztak vele, bárhol felütötte a fejét, ellene álltak. Az ő feladatuk elsődlegesen az érzelmentes igemagyarázás és prédikálás volt. Ez volt az alapvető különbség.

6. A SZÁMOK ÉS A HALLGATÓSÁG - 1843 közepén Timothy Cole, a tábori összejövetelek bizottságának elnöke arra törekedett, hogy csökkentse a tábor-összejövetelek számát. Hatékonyabb szervezést akart, állította, hogy túl sok munka megy veszendőbe. Ugyanez érvényesült 1844-ben a politikai vezetésben.¹⁰ Ennek ellenére az összejövetelek folytatódtak és számuk növekedett. Az első évben 1842-ben, négy hónap alatt kb. harmincat tartottak. 1843-ban kb. negyvenet, 1844-ben a záró évben, legkevesebb ötvennégyet¹¹ - hozzávetőlegesen 124-ről maradt feljegyzés. 1844-ben a táborösszejövetelekre szóló meghívást azzal kikötéssel adták ki, hogy „ha a gondviselés megengedi” vagy „ha az idő halasztódik.”¹²

Becslések szerint a különböző táborok hallgatóságának száma négy és tízezer között volt a legerősebb napon, **(651)** a rekord szokásosan vasárnapra tevődött. Talán kétezren voltak azok, akik az egész táborozás idejére ott tartózkodtak. Néhány alkalommal 15.000-ről szól a vasárnapi résztvevők számának feljegyzése, és becslés szerint igen kevés alkalommal jegyezték fel négyezernél kevesebbet.¹³ Úgy félmillió volt az összes résztvevő száma ezeken a millerita táborösszejövetelen 1842, 1843 és 1844 években.

Ezeknek a nagy összejövetelnek a kiadása súlyos terhet jelentett. Némely összejövetelen jelentős összeg gyűlt be ékszerekből. A Taunton-i táborösszejövetelen az asszonyok levették gyűrűiket, fülbevalóikat és más ékszereiket.¹⁴ A Rochester-i táborban az egyik lelkész elmondta, hogy Bostonban az irodalom költségeit a nők arany gyűrűinek a segítségével fizették ki. Elon Galusha, baptista vezető és előzőleg a baptisták rabszolgatartás elleni társulatának elnöke, egyik alkalommal egy aranygyűrűt tett az előadó kezébe. Sokan követték példáját gyűrűkkel, brossokkal, arany rózsafüzérekkel és más ékszerekkel.¹⁵ A fő hangsúly az Úr eljövetelén volt, és az egyén szívének felkészülésén az Úrral való találkozásra.

7. A TÁBOROZÁS MÉLY BENYOMÁST KELTŐ SZERTARTÁSA – Minden táborzárás alkalmával a milleritáknak szokása volt, hogy óriási kört formáltak, és egy hatásos „búcsú” ceremóniával váltak el egymástól. Az elkötelezettség legkomolyabb imáját ajánlották fel és egy alkalomhoz illő éneket énekeltek – „Lesz-e még találkozás?”. Az Úr eljöhet, mielőtt egy másik táborn összehívnanak, így minden búcsúzás mélyen ünnepélyes alkalom volt. Erős érzelmek jellemezték ezt a „búcsú kör” felvonulást. Egy óriási kört alakított ki az összes jelenlévővel, ami teljesen magába foglalta az egész táborn. Azután, egy adott ponton a köralakot megtörték, és két kört alkottak, egy külső és egy belső kört, egymással szembe. A külső kör befelé állt, **(652)** míg a belső továbbra is velük szemben, és sorban mindenki mindenkinek megfogta a kezét.

Feledhetetlen jelentek voltak ezek, és számos megindító jelenet játszódott le. Minden égtájról fivérek és nővérek - akik közül talán még soha nem látták egymást ezelőtt, akik elválasztva éltek és egy rövid ismeretség után – búcsúztak a táborban hallott szívhez szóló prédikációk és megszentelt jelenetek közepette. Elbúcsúztak, úgy érezték, talán soha többé nem találkoznak, amíg Gábrriel meg nem fújja az Isten trombitáját a várakozás végső napjáig. Mialatt kezeiket erősen megfogták és megrázták, a bátorítás, vigasztalás szavait vagy egy istenhozzádot mondtak egymásnak, gyakran könnyek folytak végig erős férfiak és jámbor nők arcán. Hangok fulladtak el az érzelmektől, amint arra buzdították egymást, hogy maradjanak állhatatosak az Úr dicsőséges eljöveteléig. Gyakran zokogva egyesültek a legkomolyabb imában, mert úgy gondolták, nem láthatják újra egymást ebben a halandó állapotban, ők egy zavartalan mennyei környezetben akartak találkozni, ahol minden könnyet letörölnek. És az örökkévaló királyságban való találkozás reménységében való meggyőződéssel lassan elindultak hazafelé. A tábor véget ért.

III. A millerita tábori összejövetelek összefoglaló elemzése

Annak érdekében, hogy egy mindent átfogó képet nyerhessük és felfoghassuk ezen csodálatos intézkedések teljes hatását, legalábbis a 124 táborösszejövetelét, egy átfogó táblázatos munkalapot állítottak össze a konferenciákról, és mindegyik tábori összejövetről, rendszerezetten lajstromozták függőleges oszlopokban egy sor megnevezése alatt: szám, hely, dátum, berendezés, részvétel és előadók; majd a program, célkitűzések, speciális témák, zene, meghatározó jellemzők, rendelkezés az élelemtől, és természetesen a dokumentáció. Ilyen módon egy mindent átfogó képet kapunk a millerita táborösszejövetelek sorozatáról, és arról, hogy mi tette ezeket az eredményeket lehetővé.

(653) Ezen táblázatos munkalapokon adatok vannak összegezve, és bizonyos határozott következtetések. Három évben csoportosították őket, melyekben működtek, a következők szerint: 1842-30; 1843-40; 1844-54, vagyis összesen 124. Kanadától kezdve a működési területet kiterjesztették északon az Új-Angliai államokon keresztül, kivéve Rhode Islandot, és tovább New York-on, New Jersey-n, Delaware-n át, ki Pennsylvania-ba, Ohio-ba és Indiana-ba, még 14-et hozzáadtak a 124-hez, amit Angliában tartottak 1844-ben.

1. RÉSZVÉTEL - Mint említettük, a legnagyobb részben 4000-től 10.000-ig jöttek el, és egy alkalommal „10-15000-et” jelentettek a hétvégéről, és máskor „10-12000-et”, és csak egyetlen alkalommal 2000-et. Olyan kifejezéseket használtak általában a leírásban, mint „óriási tömegek”, „élő tömegek”, „túláradó”, „sokaság”, „nagy számban”, „nagy összejövetel”, „nagyon nagy”, „több ezer”, „nagy csoportosulás”, melyek lenyűgöző számokat jeleznek.

2. ELŐADÓK – Az előadók száma öt és tizenöt között változik (egy alkalommal 40-et jegyeztek fel) a nagyobb táborokban, és kettő, három vagy négy a kisebbekben. A nyilvános előadások csak néhány szónokra korlátozódtak a fő összejöveteleken, és ezek az előadók igen különböztek egymástól a személyiségükben. A legnagyobb táborokba természetesen a legkiválóbb előadók jutottak. A kisebbek, vagy a legtávolabbiak helyi előadókkal működtek. Két alkalommal 50 jelenlevő lelkesről szól a feljegyzés - bár legtöbbjük nem vett részt nyilvános előadóként a gyűléseken. William Miller neve csak néhány, a legnagyobb táborban jelenik meg minden évben, ahol ő volt az egyik főelőadó. Litch, Fitch, Himes, Cole és Storrs több táborban szerepeltek, mint bármelyik más előadó. És gyakran

Hale, Cox, Whiting, Preble, Bates, Bliss és White következett. **(654)** Nagyvonalúan használták a helyi szónokokat az adott régióban. Senki sem kísérelte meg, hogy részt vegyen az összes táborozáson egy-egy adott szezonban. Alkalmanként egy rátermett asszony volt az előadó.

3. CÉLKITÚZÉSEK - Az állandóan szem előtt tartott cél Krisztus közeli eljövételének és az ítélet közelségének hirdetése volt, különösen a „Midnight Cry” közlése, és „a szunnyadó szüzek” felébresztése, hogy felkészítsék a világot az adventre, és hirdessék annak az órának hatalmas igazságát. A próféciák tanítása, az idők jeleinek megmagyarázása, a dicsőség országának bemutatása és a millennium előtti második eljövétel hangsúlyozása. Továbbá mutassák be a Bibliát egyedüli mértékként, imádkozva foglalkozzanak vele, nyissák meg az üdvösség ajtaját, és az embereket hívják fel a teljes megszentelődésre. A Vőlegény jövetelének hirdetése (1843-ban az „1843” hangsúlyozása, és 1844-ben az „1844” hangsúlyozása), és mindenek felett tiltakozzanak az uralkodó világi ezer év téveszméje ellen.

4. ZENE – A zene tartalmazott dicsőítő énekeket, figyelmeztető, intő, felhívó énekeket és hitelvi igazságok énekeit, és a „búcsúéneket” körmenetet formálva százak énekelték, miközben masíroztak. Új szöveget írtak régi, közismert dallamokra. Alkalmanként duókat és triókat énekeltek.

5. KÜLÖNLEGES SAJÁTOSSÁGOK – Újjászületések is voltak, és felhívások, válaszok több száz érdeklődőnek, anyagi segélyforrás az iratok terjesztésére, hatékony szervezés, a szolgálatokban való pontosság. A nők és a férfiak külön ültek. Úrvacsorát osztottak, nagy adományokat fogadtak el a költségekre, sok bűnös megtért, és akik visszaestek rossz szokásaikba, azokat visszahívták, sokan elfogadták az advent hitet ezekben a táborokban, és sokakat megkereszteltek, annak ellenére, hogy a más hitűek megpróbálták megzavarni az összejöveteleket. És különösen 1844-ben voltak adományok, gyűrűk, nyakláncok, rózsafüzérek, melltűk és drágakövek.

6. ÉTKEZÉS – Az étkezés a „legmértányosabb” volt – heti 2.00 dollár, 1.75 vagy 1.50, és az egyik táborban csak 1,42.

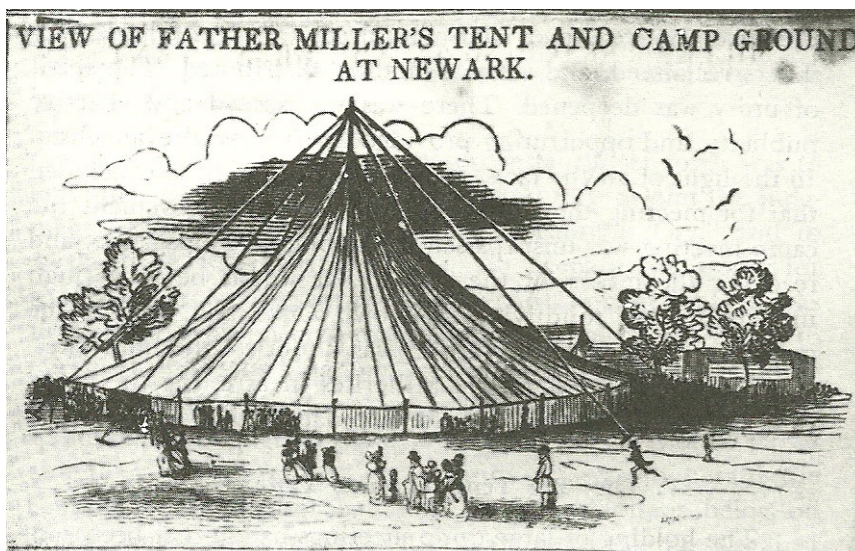
(655) 7. EREDMÉNYEK – Jelentették, hogy azokat, akik ott voltak, megérintette Isten jelenléte. Sok százan megtértek, az elvándorlókat visszaszerezték, és sok folyóiratot szétszítottak. Megerősödött az egység lelkülete. Hatásosan és széles körökben léptek a nyilvánosság elé, és ez lehetőséget biztosított az eredményes evangélizációra. Mindezen tényeket

figyelembe véve tehát megállapíthatjuk, hogy a millerita mozgalom találkozóinak célja a tábori összejövetelekkel felülmúlhatatlan volt a nyilvánosság elérése és a terjesztés terén, és elérte a tömegeket az országban. Ide számítható a saját soraik megerősítése és egységesítése, és közvetlenül főszerepet játszott az irodalom, kétségkívül a leghatékonyabb eszköz, amit a milleriták alkalmaztak, ami lekötötte a figyelmet és eljutott a lakosság fülébe.

IV. Az „Óriás Sátor” egy fontos eszköz lesz

A nagy tábori összejövetelek tartását eleinte kockázatos vállalkozásnak tartották egy viszonylag kis csoport részéről. De az eredmény annyira biztató volt, hogy egy merész javaslatot tettek a Kelet-Kingston-i összejövetelhez hasonló óriás sátor megszerzésére – egy nagy vászon pavilon, olyan „nagy méretű”, amely elég néhány ezer ember befogadására. Városi használatra szánták, oda, ahol nem nyíltak meg a templomok és termek ajtóit a milleriták előtt. A templomok erre az időre gyorsan bezárultak a millerita igehirdetők előtt, és a tömeg túl nagy volt az állandó épületekhez, amelyek általában fullasztóan zsúfoltak voltak. A nagy sátorral az előadóknak csak a telket kell biztosítani és egyszerűen felállítani a nagy vászon pavilont. Így nem lennének a dühös tulajdonosok által okozott zavaró incidensek az épületből való kiüldözés miatt. Akkoriban még nem voltak korlátozó rendelkezések a városokban. A tervet lelkesen fogadták, és a javaslatot rájuk jellemző lendülettel végre is hajtották. Himes vállalta a feladatot, és táborzárás előtt dollárok százait ajánlották fel e célra. Az ötlet szerzője az ifj. Ezékiel Hale volt.

(656) Az Óriás Sátor, ez a népszerű neve a mérete miatt, mivel ez volt a legnagyobb Amerikában, valóban egyedülálló volt. Nehéz vászonból készült, 55 vagy 60 láb magas központi tartóoszloppal, és egy kör alakban kifeszített takaró 25 rúddal körben. Amikor szorosan ültek benne, 4.000 embert tudott befogadni. További kétezren hallhatták kívülről. De még ez is kicsinek bizonyult. Még egy 40 láb toldás volt hozzáadva két nagy oszlop között. Teljes mérete tehát 120 x 160 láb volt. Ezzel a bővítéssel kétezerrel több embernek lehetett bezsúfolódni, vagyis teljes befogadóképessége mintegy hatezer fő volt. Az volt az előnye, hogy újdonság volt. A sajtó közzétette, és az emberek özönlöttek, hogy megnézzék. A fő pavilont nagyobb tábori

Korabeli rajz a millerita Óriás Sátorról

Ez a rajz a Daily Press-ben jelent meg, az eredeti 120 láb terjedelmű pavilont mutatja, hamarosan kibővült 120-160 láb nagyságúra, egy 40 láb méretű tartóoszlop hozzáadásával

összejövetelekre is használták. És amikor ezek a hatalmas összejövetelek voltak a ponyva alatt, naponta többször kifüggesztettek két oszlop között egy feliratot, melyet a következő szavakkal láttak el: **(657)** „Jöjjön el a Te országod”. J. V. Himes megtartotta emlékébe e felirat egy részét és később a következőket írta:

„Egy érdekes és értékes emlék”

„Az óriás adventista szentsátor zászlajának egy darabja, melyben William Miller, J. V. Himes és mások hirdették Krisztus 1844-ben bekövetkező második eljövetele tanát. Felállították ezt az Unió összes nagyvárosában, beleszámítva Washington D. C-t is 1840 (1842) és 1844 között.

„A sátor átmérője 38 méter (120 láb), legnagyobb magassága 20 méter (60 láb), és 5-6.000 ember fért el benne. Általában zsúfolásig megtelt, mikor köztudomássá lett, hogy W. Miller és társai, Himes és mások prédikálnak abban.

„Ez a zászló lengett a nagy sátor fölött, mikor összejöveteleket tartottak benne, hogy mindenki láthassa melyek voltak az ima szavai: 'Jöjjön el a Te országod'. . . ,

„JOSHUA VAUGHAM HIMES,

„Miller Atya barátja és segítője.

„Battle Creek, Michigan, August 30. 1894.”²¹

De még egy ilyen hatalmas kiterjedésű sátor sem volt képes befogadni a félelmetes nagy számban összegyűlt tömeget. Vasárnap a tömeg olyan óriási volt, hogy nemcsak a gyülekezési helyet és a körülvevő környűrt töltötték

meg, hanem elárasztották kívül a tereket is. Így a nagy facsoportok árnyékában gyakran csoportok gyűltek össze, hogy hallgassák a különböző előadók magyarázatát az adventisták hitéről és reménységéről.

Az Óriás Sátorat Edward C. Williams kapitány, Rochester-i sátorkészítő csinálta, és először a New Hampshire-i Concord város városháza épülete mögött, egy magaslaton állították fel 1842. júliusban. Mielőtt használatba vették volna, először felszentelték az Isten szolgálatára. Azután kezdte meg a maga nemében páratlan szolgálatát az advent ügyében. Végre sátortető alatt volt **(658)** a Miller-mozgalom. Ez volt az első saját hordozható épülete. A terv nagyon eredményesnek bizonyult az advent hit terjesztésére, így nem kellett hatalmas bérleti díjakat fizetni az összejöveletekért. Azonkívül, a Concord-i összejövetel egy táborösszejövetel és egy speciális előadássorozat egyesítése volt.

Ez egy eredményes vállalkozás volt. Az érdeklődés, melyet felkeltett, túlszárnyalta még a szokásos adventista tábori összejöveletekét is, és hatalmas tömegeket vonzott. A Nagy Sátort a következő helyeken állították fel: a New York állambeli Albany-ban, azután a Chicopee Vizesésnél Massachusetts államban, összekapcsolva más tábori összejöveletekkel; a következő Springfield volt (Massachusetts), azután Benton (Vermont államban), New Hampshire állambeli Claremont-ban és a Massachusetts-i Salemben, és az utolsó alkalommal a New Jersey állambeli Newarkban 1842 nyarán. A következő évben más helyeken távolabb, főleg nyugaton és délen.

A nehézkes szállítási lehetőség ellenére a Nagy Sátort nyolc alkalommal állították fel, használták, bontották le és szállították – minden alkalommal száz mérföldekkel odább - 1842. július 17. és november 3. között. Majdnem hihetetlennek tűnik, de így szól a feljegyzés. Bámulatba ejtő az a gyorsaság, amivel a Millerita mozgalom ezt az óriás pavilont egyik helyről a másikra szállította a rendelkezésre álló szegényes szállítási lehetőségekkel. Például, a Concord-i összejövetel augusztus 8-án hétfőn d.u. 4 órakor fejeződött be, és elszállították és készre felállították a megbeszéltek szerint a következő szerdán, augusztus 10-én – ez egy valóban figyelemre méltó hőstett. Concord városában a szél lefújta a sátorat a telekről, így szélmentesebb helyen kellett újra felverni. Egy helyi újság az Albany-i *Evening Journal (Esti Hírek)* egyik kiadványában megjegyzi, hogy egy fontos közlendője van számunkra, hasonló mint ami 1842. augusztus 9-én jelent meg. Ezt olvassuk:

„ÍME JÖN”

„A második advent sátorösszejövetel”

„Ez az összejövetel (ha az Úr úgy akarja) ebben a városban augusztus 10-én 10 órakor kezdődik. A Nagy Sátor a Harmadik és Lumber utca kezdeténél, az Arbor dombon állítják fel. Ezt a helyet választottuk, mivel ezt tallátuk a legbiztonságosabbnak. Ha a szél erősen fújna, kénytelenek leszünk a sátrunkat összegöngyöltíteni és a legalkalmasabb helyen újra felállítani, ahol biztonságban lehetünk. Az összejövetelek egy hétig tartanak.

„Reméljük, hogy Mr. Miller az összejövetel egy részén jelen lesz; a bostoni J. V. Himes vén és a Nagytiszteletű Charls Fitch, Massachusetts államból Haverhill úgyszintén.

„Ennek az összejövetelnek a célja, – hasonló azokhoz, amelyeket már tartottunk - hogy felébressze mind az egyházat, mind a világot saját veszélyes helyzetének érzetére, hogy ezáltal hangoztassa az Éjféli Kiáltást.

„Ezen az összejövetelen erről vagy más tárgyról nincs helye vitának, de mindenki, aki részt vesz, kötelezettséget érez ebben a témában egy nagy cél érdekében, a saját és mások üdvösségéért, értünk és közvetlenül az ő életükért.

„Felhívunk mindenkit, aki örül a mi Urunk Jézus Krisztus megjelenésének, jöjjön össze ezen a Szentsátor ünnepen. Időnk fogy és minden nap rövidebb, és ami tennivalón van, hamar meg kell tennünk.

„Az igehirdetések minden nap de. 10 órakor, du. 2 órakor és este 7 órakor kezdődnek.

„J.V.Himes
Philip Burnap
Abraham Covert
Joshua C. Stoddard
George Storrs”

A város megmozdult. Ezrek jöttek el, és az összejövetelek városszerte az utcai és otthoni beszélgetések tárgyává váltak. Charles Fitch volt a főelőadó, és igen hatásosnak bizonyult. A sátor-társaság – ami négy személyből állt – volt felelős a sátorponyváért és a sátor mozgatásáért vasúton, folyón vagy szekéren; az ezzel járó tetemes kiadás, valamint a szállítási költségek természetesen nagyon magasak voltak.

Egy másik vegyes táborösszejövetel következett a Massashusetts állambeli Chicopee Vízesésnél, közel Springfield-hez. Itt szintén a Nagy Sátor állították fel ezer ülőhellyel, ami megvédte őket az esőtől vagy a napsütéstől, az ülőhelyeket kibővítették jóval a sátor falain kívül. A tervet most hatásosan tökéletesítették a tábor és a Nagy Sátor összejövetelek kombinációjával. A sátrat egy előnyös fekvésű helyen ütötték fel, és az emberek ezután csoportokba gyűltek össze. De még a nagy kiterjedésű Nagy Sátor sem volt képes befogadni ezt a roppant nagy tömeget a Massachusett állambeli Salemben **(660)** a táborösszejövetelen. Azonban ismét a Nagy Sátor és a sátor körülvevő körgyűrű közötti területen csoportokban gyűltek össze a ligetekben, ahol másik lelkészek magyarázták a próféciákat az „1843”-as táblázatról, amit kifeszítettek a fák ágai között.

Fáradhatatlan tevékenység színhelye volt a tábor a nagy néptömeggel – néha tízezren gyűltek össze az utolsó vasárnap. Jókorá étkező- és szállás sátrakra volt szükség. Előadások között imaórákat és társas összejöveteleket tartottak a kisebb sátrakban. Keresztségre jelentkezéseket fogadtak el ünnepélyes szertartással. A szószékről felhívások hangzottak el, az összejöveteleket tisztességgel irányították, a rendzavarást a minimumra csökkentették. Az órási Salem-i tábor idején a Salemi *Gazette* dicsérte az összejövetelek irányítását és kedvezően jegyezte meg, hogy hiányzott a lármázás és a fanatizmus. Szólt a lelkészek kimagasló tehetségéről és a szolgálatok lelkeségéről. Sokan, akik gúnyolódni mentek oda, imádkozva tértek vissza.

1842. november 3-án utolsó alkalommal fel állították a Nagy Sátort Newark városban egy mezőn, New Jersey államban. Nagy szenzációt keltett a városban, és egy terjedelmes beszámoló jelent meg a *Daily Advertiser* című helyi lapban a sátor részletes leírásáról, és hogy mennyi ima előzte meg a nagy vászonponyva felhúzását. A fő oszlop láncokkal és cölöpökkel volt kibiztosítva. A kisebb oszlopok, a sátor külső fala körül kb. 8 láb magasak voltak. És a vászonponyvafal ezeket körülvéve, teljesen körülzárta, a belső falak körül helyet hagytak az ebereknek, hogy elhaladjanak mellette. Hat „ajtó” volt, vagyis bejárat a vászonponyva falban, és kályhák voltak elhelyezve a sátor fűtésére az évszak előrehaladott szakaszában. Miller, Litch, Himes és más lelkészek voltak jelen. Miller 7-én érkezett és tizenöt előadást tartott 14-ig. Az első vasárnap tíz-tizenkétezer ember jött el.

(661) Az utolsó öt napon az időjárás olyan csúnya volt, hogy a sátrat le kellett bontani és hétköznapiokon a nagy Szabad Presbiteriánus Templomot használták, míg november 13-án vasárnap a Mechanikai Csarnokot foglalták le, de az túl kicsinek bizonyult ekkora tömeg számára. Így azután délután Miller a bíróság épületének lépcsőjéről beszélt egy ötezres tömeghez. A sajtó azt jelentette, hogy ez egy lelket mélyen átjáró és hatalmas alkalom volt. Elmúlt a vihar és a sátrat újra felállították. Azután egy második zivatar egy nagy Vasöntődébe űzte őket, aminek ötezer volt a befogadóképessége. Tehát voltak problémák.

1843 kora tavaszán az Óriás Sátort újra használatba vették, de ekkor nyugat felé indultak el. Június 23-án először bontottak zászlót Rochesterben New York államban egy nagy sátorösszejövetellel összeköttetésben. De a következő napon, mialatt T. F. Berry prédikált, egy hirtelen támadt zivatar ledöntötte a Nagy Sátort. Bár nagy hallgatóság tartózkodott a ponyva alatt, szerencsére egyetlen személy sem sérült meg – a biztonságért felelősök

gyors gondolkodása és sebes cselekvése következtében. Amikor a szélroham oldalba támadta a sátrat, 15 nehéz merevítő lánc és kötél elszakadt. A szél felőli oldalt gyorsan benyomták a hallgatóság felé, mire a szélről védett oldal felemelkedett, és a tömeg baj nélkül elhagyhatta.

A sátortársulat majdnem kétségbeesett annak helyreállítása miatt, mert a helyreállítás és az újra felállítás költsége nagyon nagy volt., mivel a helyreállítás, és a újra felerősítés oly sokba került. De a város lakossága érdeklődött, és felajánlotta, hogy összegyűjtik a kijavítás, újra felállítás és a rendbehozatal költségeit. Így a megrongálódott sátrat 100 láb átmérőjűre lecsökkentették, és a teljes befogadóképességét 3.500-ra redukálták. Míg a sátrat javították, Himes három előadást tartott néhány ezer embernek, akik a környező falvakból gyűltek össze, akik állva hallgatták őt nyolc órán át, mivel a három előadás ennyi időt vett igénybe.

(662) Ezekkel az összejegyzésekkel együtt 13 héten keresztül folyamatosan kiadták *The Glad Tidings of the Kingdom* Rochester-i lapot, és széles körben terjesztették a városban, a környező falvakban, és még a csatorna kis hajóin is. Legtöbb cikkét az *Idők jeleiből* és az *Éjféli kiáltásból* ollózták. Majd, 1844 nyarán az Óriás Sátrat különböző helyeken újra felállították Ohio, Indiana és végül Louisville, Kentucky államokban, ahol egy előadásorozatot indítottak szeptember 25-én, később, kevesebb mint egy hónappal a második adventre való várakozás előtt. Erről később fogunk írni.

JEGYZETEK

1. Josiah Litch levele a *Sings of the Times*-ban 1842. július 13-án, 117.o; az *Advent Shield*-ben szintén 68. oldalon.
2. Litch, „The Rise and Progress of Adventism”, *Advent Shield*, 1844 május, 69. o.
3. *Signs of the Times*, 1842. július 13. 116. o.
4. *I. m.*
5. *I. m.* 114.o.
6. *I. m.*
7. John Greenleaf Whittier, *Prose Works*, I. kötet. 425, 426. o.
8. HIRAM MUNGER (1806-1902) Massachusett-ben született, 1842-1844-ben tartott sátorösszejegyzetek híres felügyelője lett a Milleriték 125 sátortáborból álló kiemelkedően nagy sorozatában. Előzőleg a metodisták Massachusett-ben a Chicopee Vízésénél tartott hasonló befogadóképességű táborhelyén szolgált. Valójában a Chicopee Vízésénél tartott óriási millerita sátorösszejegyzetelen fogadta el az advent hitet, pontosan ugyanazon a helyen tartott metodista tábor követően. Egyedülálló karakter volt, óriási testalkattal és erős fizikummal. Heves volt, készséges, tele ötlettel, mindemellett módszeres és segítőkész intézkedő volt. 6 és fél láb magas volt cipő nélkül mérve, kissé gondatlan megjelenésű és nyert brit arckifejezésű. Egy különc volt, mint Lorenzo Dow vagy Peter Cartwright. De a táborban komolyan és illendően megtartotta a rendet, és Kain fiai – mint ahogy nevezte őket – erőteljes bánásmódban részesültek.

9. *Hiram Munger élete és vallásos tapasztalata*, 55-57. o. (Számos esemény lenyűgöző beszámolja jelenik meg itt.)
10. *Signs of the Times*, 1843. június 28. 136. o; 1843. július 5. 144. o; *Advent Herald*, 1844. augusztus 7. 3. o.
11. *Midnight Cry*, 1842. november 17, 3. o.
12. A *Midnight Cry*, *Advent Herald* és más millerita újságok, olyanok mint a *Voice of Truth*, *Second Advent of Christ*, *Western Midnight Cry*, stb. irataiban.
13. *Signs of the Times*, 1842. szeptember 28, 16. o; 1842. november 9, 59. o; *Midnight Cry*, 1844. augusztus 29. 61. o.
14. Joseph Bates, *Önéletrajz*, 165. o.
15. *Midnight Cry*, 1844. augusztus 1. 22. o.
16. *Signs of the Times*, 1842, november 16, 70. o; 1842. október 6, 44. o; 1842. július 13, 116. o; *Midnight Cry*, 1844 augusztus 1, 24. o.
17. Ezen a táblázaton volt még néhány, a megemlített 124 millerita folyóiraton túl. Némelyik kisebb újság adatai hiányosak. Lehetséges, hogy az 1844-ben utoljára tervezettek közül néhányat nem tartottak meg.
18. Litch, „The Rise and Progress of Adventism”, *Advent Shield*, 1844. május, 69. o; Wellcome, az idézett műben, 242, 243. o.
19. Suit, *In Equity*, Ezekiel Hale, Jr.; lásd fenteb E. J. M. Hale, 206. o.
20. *Signs of the Times*, 1842. augusztus 24, 164. o.
21. Eredetiben az Advent Forrás Gyűjteményben. A szöveget közvetlenül a nyomtatáskor tördelték.
22. EDWARD C. WILLIAMS kapitány (1815-1868) Rochester város könyvtárában szerepel, mint ismert sátor-és vitorlakészítő, 1840 körül támogatta az advent ügyet. Ő hívta meg Millert és Himest ebbe a 23.000 lakosú virágzó nyugati városba, és felajánlotta, hogy készít egy óriási vászon sátrat megfelelő ülőhellyel, mivel Millerék kijelentették, hogy nincs elegendő pénzük, hogy egy megfelelő méretű előadótermet bérljenek, ahol el tudják helyezni az általában megjelent tömeget. William zászlókat és sátrakat szállított a nemzeti programokhoz, és 1842-ben elkészítette ezt az Amerikában legnagyobb méretű sátrat a millerita összejövetelek számára. Ezt volt az ő különleges hozzájárulása az advent ügyéhez.
23. *Midnight Cry*, 1842. november 17, 3. o; vö: F. D. Nichol, *The Midnight Cry* 121. o.
24. *Signs of the Times*, 1842. augusztus 17. 156, 157. o.
25. *Albany Evening Journal*, 1842. augusztus 9; ismét kiadva 11, 12-én.
26. *Signs of the Times*, 1842. augusztus 24. 164. o.
27. *I. m.* 1842. augusztus 17. 156. o.
28. Joseph Bates, *Önéletrajz*, 266, 267. o.
29. *I. m.*
30. *Newark Daily Advertiser*, 1842, november 4, 7, 17; szintén *Midnight Cry* 1842. november 17; *Signs of the Times*, 1842. október 19. 40. o; 1842. november 23. 77. o.
31. *Signs of the Times*, 1843. július 12. 152.o; 1843. augusztus 16, 191. o.
32. *I. m.* 1843. július 12. 152. o.